

Karel VI.

Karel VI. (1. října 1685 Vídeň – 20. října 1740 Vídeň), nejmladší syn císaře Leopolda I. a jeho manželky Eleonory Falcko-Neuburské. Po smrti svého bratra Josefa I. se stal:

jako Karel III. králem španělským (1703–1711).

jako Karel VI. císařem Svaté říše římské (1711–1740),

jako Karel II. králem českým, markrabětem moravským a arcivévodou rakouským (1711–1740)

jako Karel III. králem uherským (1711–1740).

Dětství a mládí prožil na vídeňském dvoře svého otce Leopolda I., kterého si vážil jako vévody. Měl stejně jako jeho bratr jazykové a hudební nadání. Vyslanci ho později popisovali jako nepříliš pohledného muže s nevýrazným hlasem.

Po smrti posledního španělského Habsburka Karla II. se měl stát jeho nástupcem. Jako protikandidát však vystoupil Filip z Anjou, vnuk francouzského krále Ludvíka XIV.

Soustředění španělského dědictví pod vládou bourbonského rodu však bylo nepřijatelné pro Anglii, Nizozemsko a další evropské státy, které spolu s habsburskou monarchií uzavřely protifrancouzskou koalici. Vojenské konflikty na sebe nenechaly dlouho čekat. V krátké době se rozhořely na několika frontách v Evropě a anglo-francouzské zápolení se přeneslo i do kolonií v Americe.

Po roce 1704, kdy spojenci porazili francouzské vojsko v bitvě u Hochstádtu, nastal ve vzájemném poměru sil radikální obrat. Mladý arcivévoda Karel (jako španělský král Karel III.) vstoupil v čele silné armády na Pyrenejský poloostrov, postupně získával jedno vítězství za druhým a císařské armády vítězily i v španělských državách v Itálii. Během času se síly vyrovnaly; rozhodující obrat v této válce vyvolala smrt římskoněmeckého císaře a Karlova bratra Josefa I.

Karel se jako jeho nástupce stal hlavou habsburské monarchie (uherským králem byl korunován 22. května 1712 v Bratislavě, česká korunovace proběhla 5. září 1723). Císařem římskoněmecké říše byl zvolen ve Frankfurtu nad Mohanem 12. října 1711, korunován tamtéž 22. prosince 1711).

Tímto aktem se stal pro členy protifrancouzské koalice nepřijatelný jako španělský panovník, protože Karel by do svých rukou soustředil příliš velkou moc.

Roku 1713 uzavřela Anglie a další dosavadní spojenci Habsburků s válkou vyčerpanou Francií mír v Utrechtu, kterým bylo potvrzeno nástupnictví Filipa V. (z Anjou) na španělském trůnu (pod podmínkou, že se španělské državy nespojí s Francií). Další mírovou smlouvou

uzavřenou v Rastatte roku 1714 ukončil svůj boj i Karel VI., který jako kompenzaci rezignace na španělský trůn dostal část důležitých držav Španělska – Španělské Nizozemsko (dnešní Belgie) a bývalé španělské državy na Apeninském poloostrově (Neapolsko, Milánsko a Sardinie).

Během Karlovy šestadvacetileté vlády se začala projevovat vnitřní slabost habsburské monarchie. Územní zisky z úspěšné války s Tureckem v letech 1716–1718 ztratila v dalším střetu na Balkáně o dvacet let později (1737–1738), v polovině třicátých let přišla v důsledku neúspěšného střetu s Francií o některá území v Itálii.

Karel VI.

Po svém nástupu na císařský trůn a uzavřením Satmárského míru zřídil se schválením uherského sněmu stálou armádu, což mu umožnilo zlikvidovat poslední zbytky osmanského panství v Uhrách. Po definitivním vytažení Turků z Uher nastoupil kurz hospodářské a politické konsolidace monarchie.

Ve vnitřní politice se neúspěšně pokoušel omezit privilegia uherské šlechty a zavést do praxe starší plán centralizace monarchie. Řadou reforem schválených uherským sněmem v r. 1723 upravil hospodářské, soudní i správní poměry země. Územní, politické a náboženské otázky upravil v nařízení Resolutio Carolina.

Dne 19. dubna 1713 ve Vídni Karel VI. vydal Pragmatickou sankci, celým jménem Pragmatickou sankci o posloupnosti nejjasnějšího arcidomu rakouského, v níž byla ustanovena nedělitelnost habsburských držav a v případě vymření mužské linie Habsburků nástupnictví linie ženské.

Cílem pragmatické sankce bylo zajištění nástupnictví po Karlu VI. pro jeho vlastní děti (tedy i dcery) v případě, že by nezanechal mužské potomky (v té době ovšem Karel s mužským dědicem ještě počítal). V takovém případě měly mít při nástupnictví přednost dcery Karla VI. před dcerami jeho předchůdců Josefa I. a Leopolda I.

Do roku 1723 uznaly pragmatickou sankci sněmy všech zemí habsburské monarchie (český sněm 12. října 1720, moravský sněm 17. října 1720, slezský sněm 25. října 1720; Chebsko pak přijalo pragmatickou sankci 21. října 1721).

1725 pragmatickou sankci uznal španělský král Filip V., poté, co se Karel vzdal nároku na španělský trůn. 1726 v rámci společného obraného spolku proti Anglii a Francii sankci uznalo Rusko a Prusko mezi roky 1731 a 1732 sankci uznaly Anglie a Nizozemí (což vedlo ke zhroucení anglicko-francouzského spojení). V roce 1733 saský kurfiřt potvrdil pragmatickou sankci, a protože ho Rakousko podporovalo v jeho úsilí o polský trůn. V následné válce o polské nástupnictví zpochybňovaly sankci Francie, Španělsko a Piemont. Francie ji v rámci vídeňského předjarního míru 1735 rovněž potvrdila. 1740 po nastoupení Marie Terezie na trůn začaly Války o rakouské dědictví. S podporou Anglie uhájila Marie Terezie své dědictví s výjimkou Slezska, Parmy a Piacenzy. 1748 v míru z Aachen (Cách) Pragmatickou sankci potvrdily všechny zúčastněné evropské mocnosti.

Osobnost a povahu Karla VI. značně poznamenal jeho pobyt ve Španělsku. Zvykl si na španělský dvorský rituál, který mu velmi vyhovoval, vídeňský dvůr však svazoval do strnulosti. Zajímal se o ekonomiku a chtěl odstranit cla uvnitř říše.

S vládou Karla VI. je spojován počátek budování silniční sítě v českých zemích.

Karel VI. byl velmi zbožným katolíkem, za jeho vlády se rozpoutala v monarchii další vlna rekatolizace – především zaměřená proti nekatolickým vlivům v českých zemích. Byl posledním mužským příslušníkem habsburské dynastie (manželstvím jeho dcery Marie Terezie s Františkem I. Lotrinským pokračoval rod jako habsbursko-lotrinský).

Zemřel na otravu houbami, pravděpodobně muchomůrkou zelenou. Je pochován v kapucínské hrobce ve Vídni, stejně jako jeho bratr a rodiče. Karlem VI. vymřela Habsburská dynastie po meči, následuje dynastie Habsbursko-Lotrinská.

Rodina:

Karel se oženil 1. srpna 1708 v Barceloně s princeznou Alžbětou Kristýnou, dcerou vévody Ludvíka Rudolfa Brunšvicko-Wolfenbüttelského a jeho manželky Kristýny Luisy Öttingenské. Z tohoto manželství se narodily čtyři děti – rakouský arcivévoda **Leopold Jan, Marie Terezie** – dědička Habsburské monarchie, ∞ 1736 František I. Štěpán Lotrinský, **Marie Anna** – rakouská arcivévodkyně ∞ 1744 vévoda Karel Alexandr Lotrinský, a **Marie Amálie** – rovněž rakouská arcivévodkyně.

Literatura:

ČORNEJOVÁ, Ivana; RAK, Jiří; VLNAS, Vít: *Ve stínu tvých křídel*. Habsburkové v českých dějinách. Praha: Grafoprint-Neubert, 1995.

VOKÁČOVÁ, Petra. Karel VI. In RYANTOVÁ, Marie; VOREL, Petr. *Čeští králové*. Praha: Paseka, 2008.

HAMANN, Brigitte: *Habsburkové*. Životopisná encyklopedie. Praha, Knižní klub, 1996.